

Institute for Balkan Studies

ANCIENT MACEDONIA

FOURTH INTERNATIONAL SYMPOSIUM

ΑΡΧΑΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΤΕΤΑΡΤΟ ΔΙΕΘΝΈΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ

ANCIENT MACEDONIA APXAIA MAKEAONIA

IV

IV

ANCIENT MACEDONIA IV

PAPERS READ AT THE FOURTH INTERNATIONAL SYMPOSIUM HELD IN THESSALONIKI, SEPTEMBER 21-25, 1983

APXAIA MAKEAONIA IV

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ ΔΙΕΘΝΈΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΉ, 21-25 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1983

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ - CONTENTS

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - PREFACE ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ Α.Ε. ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑ	11 - 12
κ. Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ	13 -14
1. John Paul Adams, TOPEIROS THRACIAE, THE VIA EGNA AND THE BOUNDARIES OF MACEDONIA	TIA 17 - 42
2. Winthrop Lindsay Adams, MACEDONIAN KINGSHIP A THE RIGHT OF PETITION	AND 43 - 52
3. Άνδρέας Κ. Βαβρίτσας, ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ Ε. ΣΑ	ΔEΣ- 53 - 69
4. Beryl Barr-Sharrar, EASTERN INFLUENCE ON THE TOR TIC ART OF MACEDONIA BEFORE THE CONQUEST ALEXANDER THE GREAT	
 Marie-Hélène Blanchaud, LEC CULTES ORIENTAUX MACÉDOINE GRECQUE DANS L'ANTIQUITÉ 	EN 83 - 86
6. Ίουλία Π. Βοκοτοπούλου, Η ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΑΛΙΝΔΟ	IΩN 87 - 114
7. A.B. Bosworth, MACEDONIAN MANPOWER UNDER A XANDER THE GREAT	ALE- 115 - 122
8. John Bouzek, MACEDONIA AND THRACE IN THE EA IRON AGE	RLY 123 - 132
9. Stanley M. Burstein, LYSIMACHUS AND THE GREEK TIES: A PROBLEM IN INTERPRETATION	133 - 138
10. James T. Chambers, PERDICCAS, THUCYDIDES AND T GREEK CITY-STATES	THE 139 - 145
11. Φανουρία Δακορώνια, «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ» ΤΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΣΠΕΡΧΕΙΟΥ	АФОІ 147 - 158
12. Αίκ. Δεσποίνη, ΧΡΥΣΑ ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΙΑ ΣΙΝΔΟΥ	159 - 169
13. Petros Dintsis, ÜBER DIE BEZEICHNUNG ΚΩΝΟΣ REGLEMENT VON AMPHIPOLIS	IM 171 - 182
14. Siegrid Düll, MAKEDONISCHE FUNDE IM ISTANBU MUSEUM	JLER 183 - 206

36.	Φ.Μ. Πέτσας, ΜΕΡΙΚΕΣ ΓΙΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΤΑΦΟ ΤΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ» (ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ)	443 - 449
37.	Άγγ. Πιλάλη-Παπαστερίου, Αίκ. Παπαευθυμίου-Παπανθίμου, Κ. Κωτσάκη, Θ. Σαββοπούλου, ΝΕΟΣ ΠΡΟΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΜΑΝΔΑΛΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	451 - 465
38.	Chr. Podzuweit, DER SPÄTMYKENISCHE EINFLUSS IN MAKEDONIEN	467 - 484
39.	Λουίζα Δ. Πολυχρονίδου-Λουκοπούλου, ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΣΥΝΟΡΟ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	485 - 496
40.	Anna Maria Prestianni-Giallombardo, IL DIADEMA DI VERGINA E L' ICONOGRAFIA DI FILIPPO II	497 - 509
41.	'Α. Δ. Ριζάκης, Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ «ΣΥΜΠΡΑΓΜΑΤΕΥΟΜΕ- ΝΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ» ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΚΑΙ Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	511 - 524
42.	Wolfgang Zeev Rubinsohn, SOME REMARKS ON SOVIET HISTORIOGRAPHY OF ANCIENT MACEDONIA AND ALEXANDER THE GREAT	525 - 540
43.	Δημήτρης Κ. Σαμσάρης, ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΩΝ	541 - 548
44.	Θεόδωρος Χ. Σαρικάκης, ΣΥΝΟΡΙΑΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΙ ΚΑΙ ΤΙΜΗ- ΣΙΣ (CENSUS) ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΜΑΪΚΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑΝ ΜΑΚΕΔΟ- ΝΙΑΝ	549 - 552
45.	Μαρία Σιγανίδου, ΠΕΛΛΑ – ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΤΡΙΕ- ΤΙΑΣ 1981 - 1983	553 - 558
46.	'Α. Δ. Σκιαδάς, ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ	559 - 566
47.	Θ. Στεφανίδου-Τιβερίου, ΤΑ ΤΕΙΧΗ ΤΟΥ ΔΙΟΥ.ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	567 - 579
48.	Άργυρὸ Τατάκη, ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΟΝΟΜΑΤΑ ΤΟΥ $1G\times2,1$	581 - 594
49.	Μιχάλης Α. Τιβέριος, ΑΤΤΙΚΗ ΕΡΥΘΡΟΜΟΡΦΗ ΛΗΚΥΘΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΡΓΙΛΟ	595 - 605
50.	R.A. Tomlinson, THE CEILING PAINTING OF THE TOMB OF LYSON AND KALLIKLIDES AT LEFKADIA	607 - 610
51.	Γιάννης Τουράτσογλου, ΤΟ ΞΙΦΟΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ: ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΟΠΛΟΠΟΙΙΆ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΚΛΑΣΙ- ΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ	611 - 651

52.	Bruno	Tripodi,	L,	«EMBLEMA»	DELLA	CASA	REALE	
	MAG	CEDONE						653 - 660
53.	George DÉC	Trohani, ORATION	INF DES	LUENCES HEL ÂTRES GÉTO-I	LÉNISTIC DACES	QUES D	ANS LA	661 - 666
54.		L. Twyma TS AND RO		HILIP V, ANTIC	OCHUS TI	HE GRE	AT, THE	667 - 672
55.		Walbank,		E VIA EGNAT	ΓIA: SON	1E OUT	rstand	- 673- 680

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Είμαι ευτυχής που ως πρόεδρος του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου παραδίδω εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου στο Διεθνές Κοινό τον τόμο των ανακοινώσεων λαμπρών επιστημόνων που έλαβαν μέρος στο Δ΄ κατά σειράν συμπόσιό μας για την Αρχαία Μακεδονία.

Αν στο προηγούμενο συμπόσιο είχαμε τη χαρά να γιορτάσουμε τα 2300 χρόνια από τον θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου, σταθμό σημαντικό όχι μόνο για την ιστορία του ελληνισμού αλλά και γενικά για όλη την ανθρωπότητα, στο Δ΄ συμπόσιο μπορούμε να πούμε – προλαμβάνοντας κατά ένα χρόνο το γεγονός – ότι γιορτάσαμε την ίδια επέτειο από την κτίση της Θεσσαλονίκης, της πόλης όπου είχαμε συνέλθει, μιας πόλης – και αυτό είναι το ουσιώδες χαρακτηριστικό της – η οποία ποτέ κατά τη ροή των αιώνων ως σήμερα δεν έχασε τη μεγάλη εμπορική και στρατηγική της σπουδαιότητα.

Μαζί με τους συναδέλφους μου ιστορικούς των αρχαίων χρόνων είχα χαρεί κι εγώ τη σύνοδό μας αυτή έστω και ως ιστορικός των Νέων Χρόνων, γιατί ένα μεγάλο μέρος της ζωής μου είχα αφιερώσει και ο ίδιος στην έρευνα της πολυκύμαντης και σε πολλά σημεία σκοτεινής ακόμη ιστορίας της υστεροβυζαντινής και τουρκοκρατούμενης Μακεδονίας. Οι σχέσεις μου με τους κλάδους της αρχαίας και βυζαντινής περιόδου είναι στενές και αλησμόνητες. Πώς είναι δυνατόν να ξεχάσω τις συνταρακτικές εντυπώσεις των περιηγητών ή ταξιδιωτών των περασμένων αυτών εποχών, οι οποίοι περιγράφουν τους θρησκευτικούς ή πολιτιστικούς τόπους της αρχαίας Μακεδονίας, τους οποίους επισκέπτονται και μένουν στοχαστικοί εμπρός στα ερείπιά τους ή εμπρός στις νέες ονομασίες τους, κάποτε πολύ δηλωτικές του παλαιού μεγαλείου τους; Έτσι π.χ. έμεινα έκπληκτος, όταν σε παλαιό βιβλίο Ανωνύμου εδιάβασα ότι ο τόπος όπου βρισκόταν η Αρχαία Πέλλα, εκτός από το όνομα Αγιοι Απόστολοι ή το τουρκικό Αλλά Κλισέ, ονομαζόταν Τα Παλάτια, λαϊκή ονομασία, που μας θύμιζε κάτι από τη λάμψη του μεγάλου παρελθόντος, από το οποίο φαίνονταν να σώζονται κατά το τέλος του 18ου και αρχές του 19ου αιώνα ασήμαντα μόνον ερείπια, τα οποία όμως η σύγχρονη ανασκαφική έρευνα θ' απέδειχνε σημαντικότατα.

Οι χρόνοι των επιδρομών των βαρβαρικών φύλων και οι αιώνες της τουρκοκρατίας υπήρξαν καταστροφικοί για τη χώρα του Φιλίππου και του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Οι λεηλασίες στους αρχαίους οικισμούς εντάθηκαν κατά τον 17ο και 18ο αιώνα, όταν αφυπνίστηκε ζωηρό το ενδιαφέρον της Δύσης για τις ελληνικές αρχαιότητες. Πόσο αρκετά καλά σώζονταν ως τότε πολλά από τα αρχαία μνημεία το διαπιστώνουμε, όταν διαβάζουμε ένα σχετικό απόσπασμα από τις εντυπώσεις που είχε αποκομίσει ο περιηγητής Paul Lucas κατά την επίσκεψή του στην ονομαστή περιοχή των Φιλίππων, η οποία είναι τόσο άρρηκτα δεμένη με την ιστορία του Χριστιανισμού και γενικά της ανθρωπότητας. « Όταν φθάσαμε στη θέση των Φιλίππων, γράφει, προχωρήσαμε στην αρχή μέσα από σωρούς από πέτρες πελεκητές και από μάρμαρα, χωρίς να φαίνεται κανένα άλλο ίχνος οικοδομημάτων. Κατόπιν συναντήσαμε ένα μεγάλο αριθμό από κτίρια μισογκρεμισμένα και ανάμεσά τους διακρίνονταν καθαρά ωραίοι ναοί κτισμένοι από άσπρο μάρμαρο, μεγαλόπρεπα παλάτια, που τα ερείπιά τους δίνουν ακόμη μια μεγάλη ιδέα για την αρχαία αρχιτεκτονική, και πολλά άλλα μνημεία άξια της μεγαλοπρέπειας των μοναρχών που βασίλεψαν εκεί. Βαδίσαμε μιάμιση ώρα μέσα σ' αυτά τα ερείπια».

Οι αρχαιολόγοι και οι ιστορικοί των αρχαίων χρόνων, οι οποίοι ασχολούνται με τη Μακεδονία, αντιμετωπίζουν πολύ περισσότερες από κάθε άλλον ομότεχνό τους δυσκολίες στην ευρετική και στην ερμηνευτική των μνημείων και των κειμένων που έχουν στη διάθεσή τους, γιατί οι αρχαιότητες λεηλατούνταν συνεχώς ή καταστρέφονταν από ασυνείδητους αρχαιοκαπήλους ως τα τελευταία ακόμη χρόνια της τουρκοκρατίας. Συχνά καραβιές ολόκληρες έφευγαν για το εξωτερικό από τα πολύτιμα αυτά μνημεία του παρελθόντος, δηλωμένα στις τελωνειακές αρχές απλά σαν μάρμαρα.

Αυτοί και άλλοι λόγοι, τα μεγάλα κενά, που αναγκάζουν τώρα τους επιστήμονες να καταβάλουν μεγάλες προσπάθειες για τη λύση των προβλημάτων, προσδίδουν και μια επιπλέον γοητεία στις έρευνές τους.

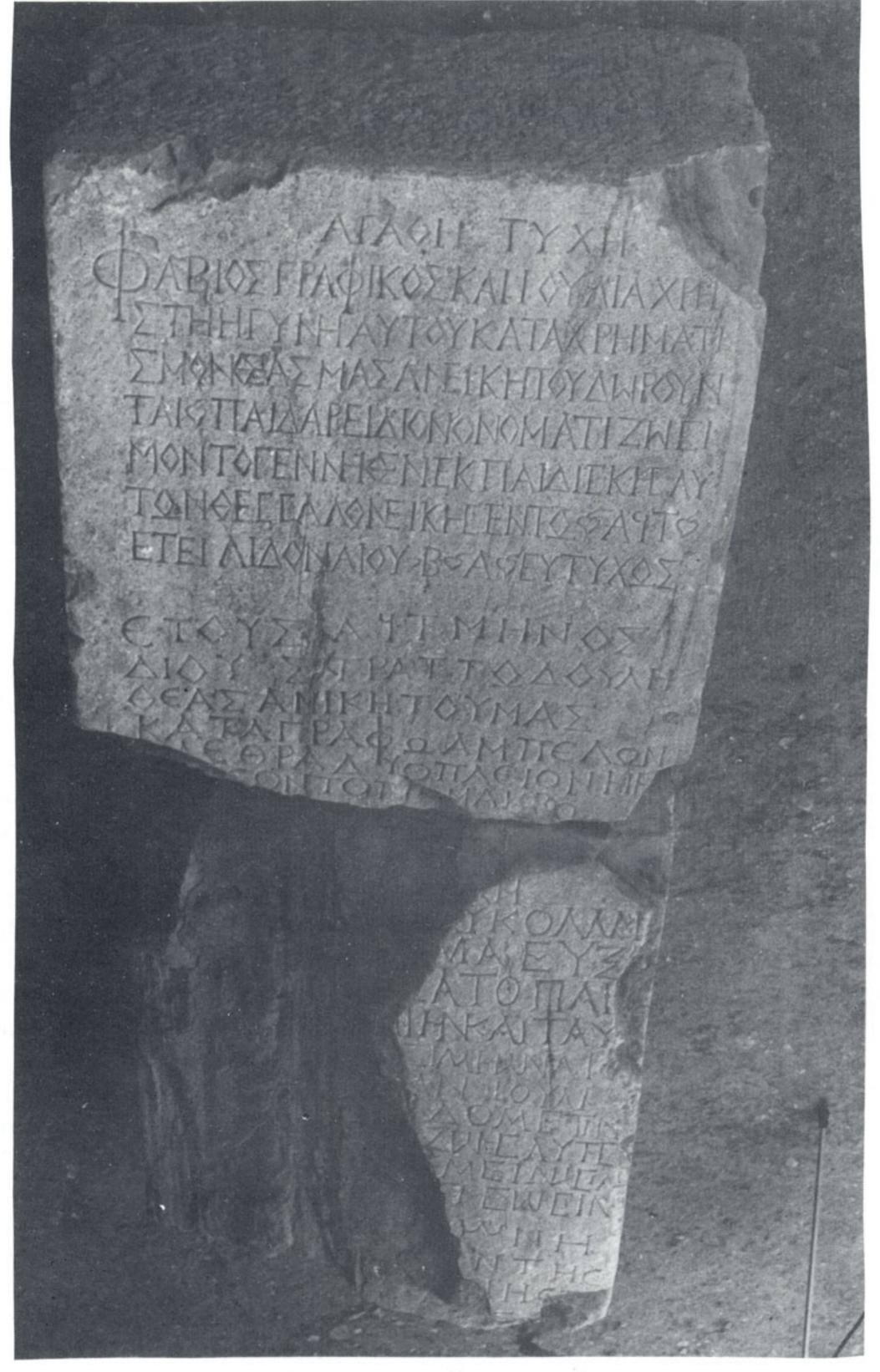
Το Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου αισθάνεται μεγάλη χαρά και υπερηφάνεια ότι επί σειρά ετών πρωτοστατεί στη μεγάλη προσπάθεια για την αποκάλυψη και μελέτη των μνημείων της Μακεδονίας σε μια τόσο σημαντική για την ανθρωπότητα περίοδο και ευχαριστεί θερμά όσους συμμετέχουν στον ωραίο αυτόν αγώνα.

ΜΗΝΥΜΑ ΤΗΣ Α.Ε. ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ κ. Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ ΠΡΟΣ ΤΟ Δ΄ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΜΠΟΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

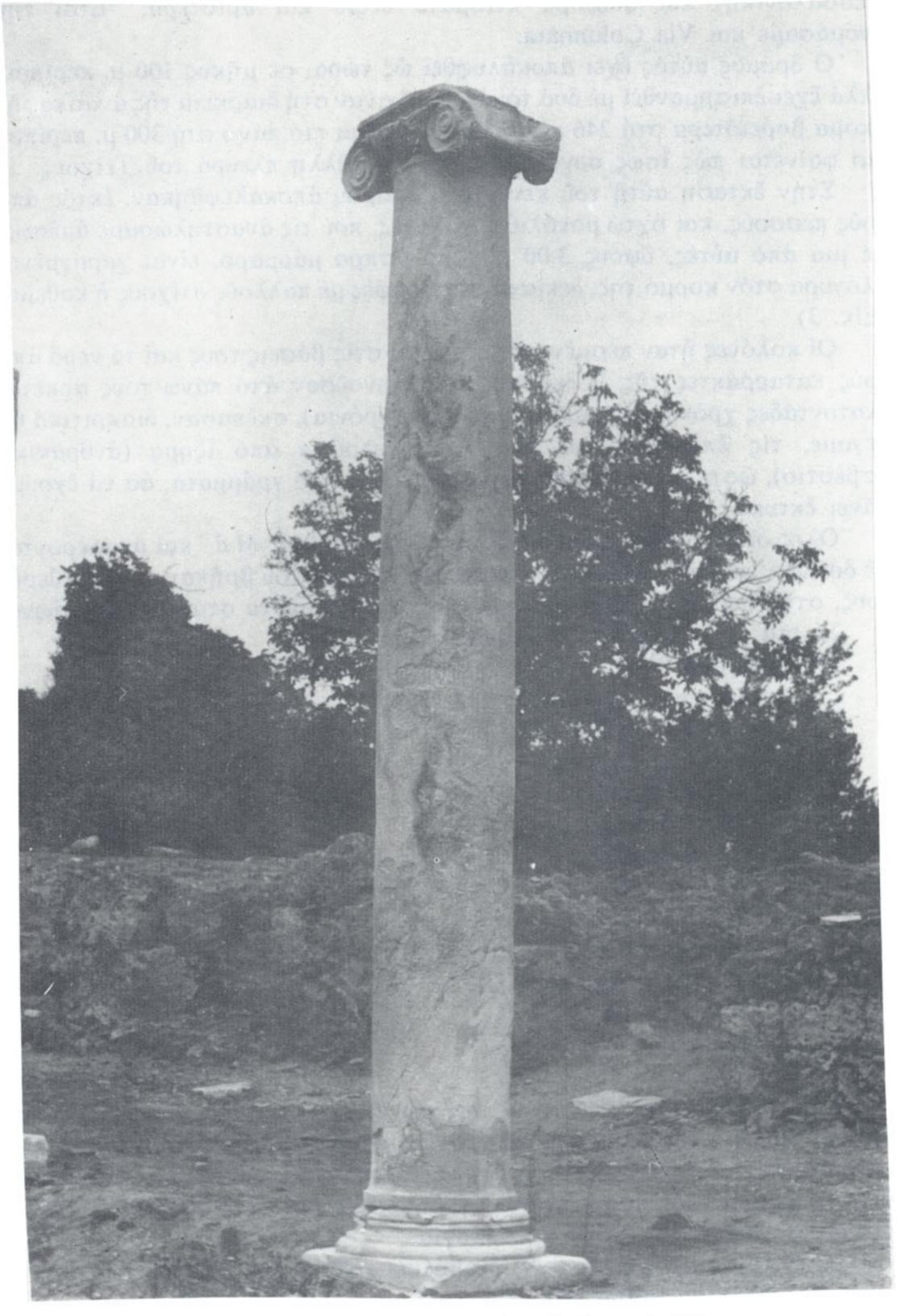
Με ιδιαίτερη χαρά χαιρετίζω τη σύγκληση του Δ΄ Διεθνούς Συμποσίου για την Αρχαία Μακεδονία, το οποίο λαμπρύνει η παρουσία κορυφαίων επιστημόνων απ' όλο τον κόσμο. Ο χρόνος που πέρασε από τη σύγκληση του Α΄ Συμποσίου απέδειξε την ορθότητα και τη χρησιμότητα της οργανωτικής αυτής πρωτοβουλίας του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου. Η αναγωγή της περιοδικής συγκλήσεως των Διεθνών αυτών Συμποσίων σε θεσμό επιβεβαιώνει τη θετική ανταπόκριση σε μια βαθύτερη επιστημονική ζήτηση αλλά και το ζωηρό ενδιαφέρον ενός ευρύτερου διεθνούς κοινού για την ιστορία και τον πολιτισμό της Αρχαίας Μακεδονίας.

Η Μακεδονία, ευρύτερα γνωστή μέχρι σήμερα κυρίως για την πολιτική και τη στρατιωτική ισχύ της κατά την κρίσιμη περίοδο της μεταβάσεως από τους κλασσικούς στους ελληνιστικούς χρόνους, τείνει στις μέρες μας να αποτελέσει το αντικείμενο ενός ολοένα και περισσότερο αναπτυσσομένου επιστημονικού ενδιαφέροντος. Για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια γίνονται εκτεταμένες και συστηματικές ανασκαφές, τις οποίες παρακολουθώ ο ίδιος με μεγάλο ενδιαφέρον, στα μεγάλα κέντρα της Αρχαίας Μακεδονίας: στη Βεργίνα, όπου ανασκάπτονται βασιλικοί τάφοι· στο Δίον, όπου αποκαλύπτονται τα ιερά των Μακεδόνων στην Πέλλα, όπου έρχεται στο φως η νέα τους πρωτεύουσα. Έχουμε τώρα την τύχη να εγγίζουμε κυριολεκτικά την ιστορία των Αρχαίων Μακεδόνων, να φωτιζόμαστε από τα ίδια τα μνημεία για πλήθος άγνωστες πτυχές της δημόσιας και της ιδιωτικής τους ζωής, να διαβάζουμε τις επιγραφές που οι ίδιοι χάραξαν, να μπαίνουμε στα ιερά, στα σπίτια, στους τάφους τους. Ήδη, ανοίγουν καινούργια κεφάλαια για τον ερευνητή, διαλύεται το σκοτάδι που εμπόδιζε την επιστημονική συζήτηση και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για να γραφεί, ολοκληρωμένη πλέον, η ιστορία της Αρχαίας Μακεδονίας.

Είμαι βέβαιος ότι οι εργασίες του Συμποσίου σας θα γνωρίσουν ιδιαίτερη επιτυχία και θα προωθήσουν σημαντικά την έρευνα για τον ζωτικό αυτό χώρο του ελληνισμού, όπου γράφτηκε το τελευταίο λαμπρό κεφάλαιο στην ιστορία της κλασσικής αρχαιότητος και το πρώτο μιας νέας εποχής, που σφραγίζεται από τη διάδοση του Ελληνικού πολιτισμού στο μεγαλύτερο τμήμα της τότε γνωστής Οικουμένης.

Είκ. Ι. Ἡ ἐπιγραφή, ἀριθ. 9, ἀπό τό παλαιό ἐπιγραφικό σύνολο (Π.Ν. Παπαγεωργίου), στό Μουσεῖο τῆς εδεσσας.

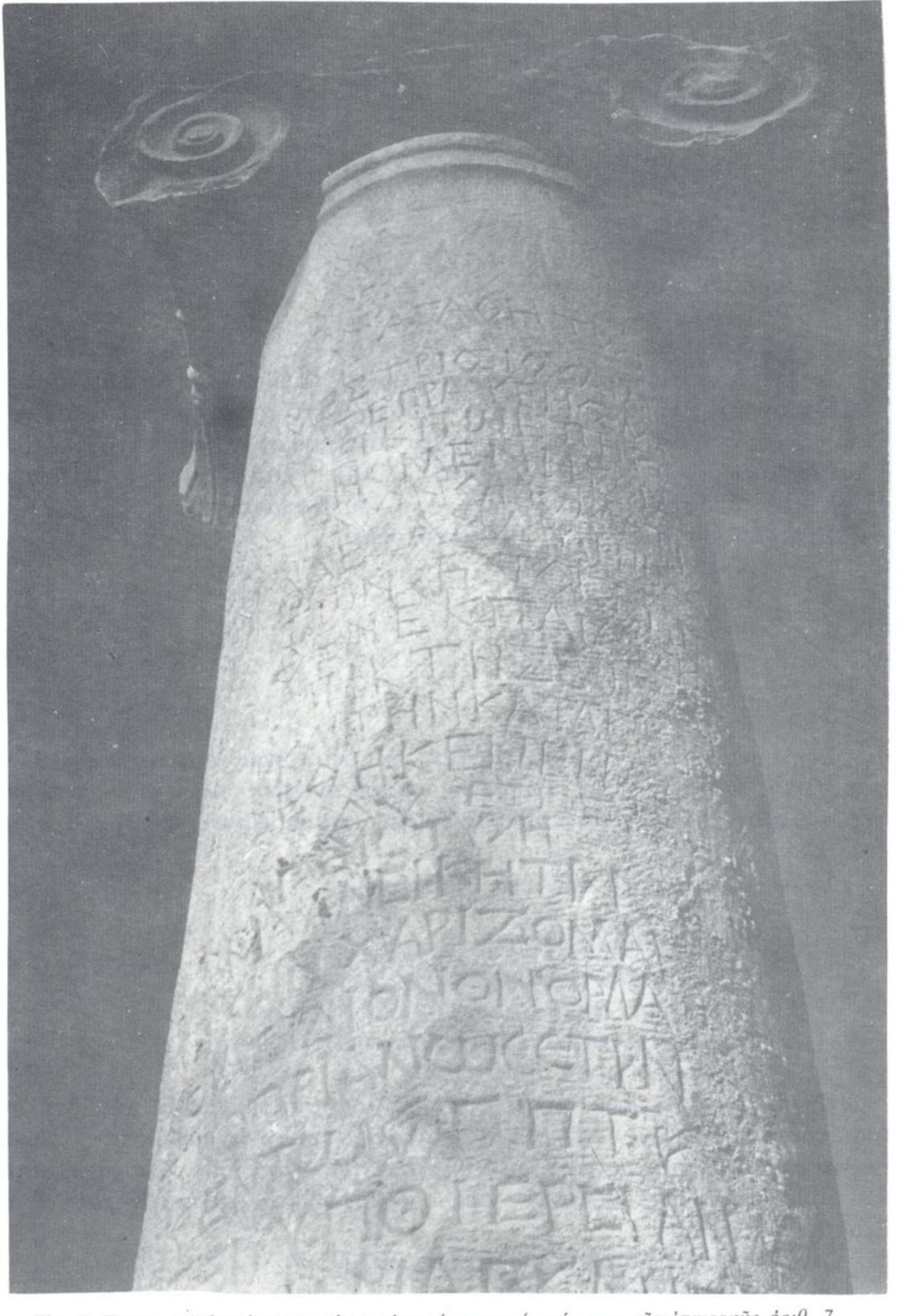
Είκ. 3. 'Ο κίονας μέ τίς 17 ἐπιγραφές στό Λόγγο τῆς "Εδεσσας.

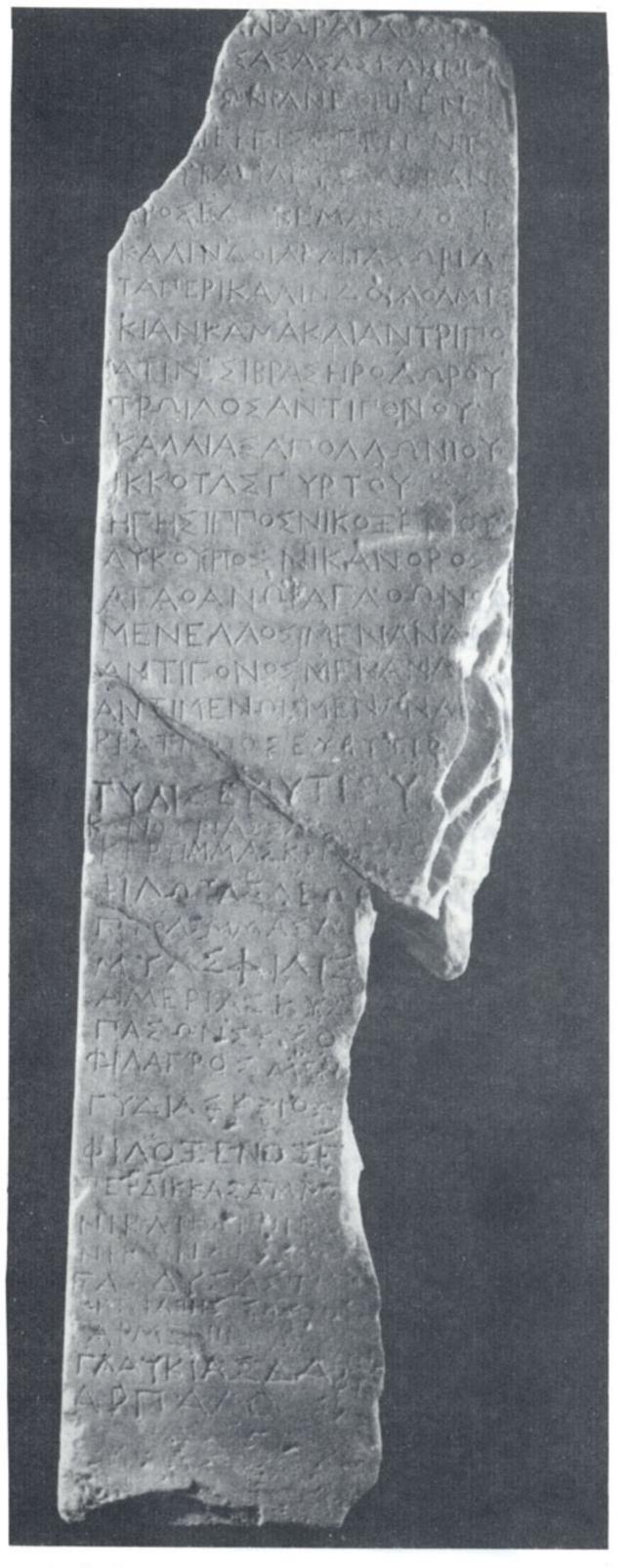
Είκ. 2. "Αποψη τῆς Via Colonnata, στό Λόγγο τῆς "Εδεσσας. 'Ο κίονας, ἀριστερά στό βάθος, εἶναι ὁ ἐνεπίγραφος.

Εικ. 2. Καλαμωτό Ζαγκλιβερίου, θέση Τούμπες. Το κάτω μισό της επιγραφής των Καλινδοίων, όπως βρέθηκε.

Είκ. 4. Τμῆμα τοῦ ἐνεπίγραφου κίονα. Διακρίνονται τά γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς ἀριθ. 7.

Εικ. 3. Η επιγραφή των Καλινδοίων, από το Καλαμωτό Ζαγκλιβερίου. Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, αρ. ευρ. 9220.

Φωτ. 3. Τάφος V 'Αχινούς. Οἰκόπεδο Κούτρα. 'Η βάση τῆς σμίλης μπροστά στήν εἴσοδο

Tafel 1, 1: Artemis, Grabrelief, Istanbul, Arch. Mus. Inv. 118.

Еік. 1

Εικ. 2. Ελληνιστικό θέατρο Δίου. Αεροφωτογραφία (από το αρχείο του καθηγητή κ. Δ. Παντερμαλή).

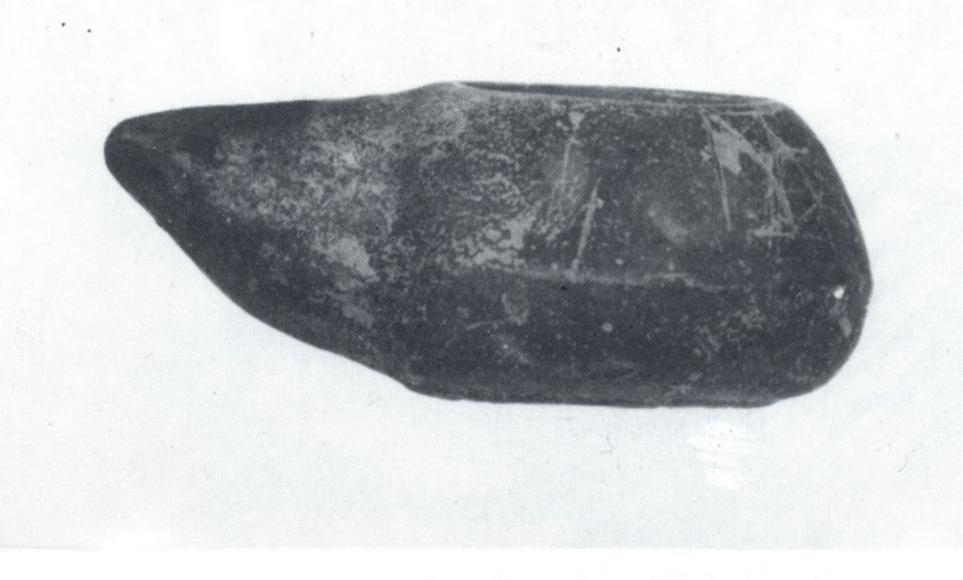
Figure 2.

Figure 1.

Tafel 1, 2: Artemis Versailles, Paris, Louvre Inv. 589.

Φωτ. 2. Λυχνάρι τάφου Μεζιατῶν.